

ספרי' - אוצר החסידים - ליובאוויטש

שער
שלישי

קובץ
שלשלת האור

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

שמות

(חלק בא שיחה ב)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים וחמש לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות
שבוע פרשת שמות, יביח טבת ה'תשפ"ה (א)

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2025
by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY®
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

שמות ב

10

אבל צריך להבין: מהי כוונת המדרש בהמשך דבריו „בכדי שלא יהא פתחון פה לאברהם אבינו כו”?

למאי נפקא מינה הפתחון פה דאברהם – הלא על הקב”ה לקיים הבטחתו בלאו הכי.

ב. תוכן ענין זה, שהטעם שהי’ על ישראל לשאול מהמצרים „כלי כסף וגו” הוא כדי שאברהם לא יוכל לטעון „ועבדום . . קיים . . ואחרי כן יצאו ברכוש גדול לא קיים”, מצינו גם בגמרא ברכות⁷, אלא ששם מובנת הנחיצות בשלילת טענת אברהם:

על הפסוק בפרשת בא⁸ „דבר נא באזני העם וישאלו וגו’”, דקאי בציווי הקב”ה למשה שבני ישראל רכוש מן המצרים, מבואר בגמרא: „אמרי דבי ר’ ינאי אין נא אלא לשון בקשה. א”ל הקב”ה למשה בבקשה ממך⁹ לך ואמור להם לישראל בבקשה מכם שאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב, שלא יאמר אותו צדיק (פירש רש”י: אברהם) ועבדום וענו אותם קיים בהם ואחרי כן יצאו ברכוש גדול לא קיים בהם”.

11 והיינו שכוונת הגמרא ליישב את

א. על הפסוק „ונתתי את חן העם הזה בעיני מצרים וגו’” – שאמר הקב”ה למשה רבינו בעת שבישר לו על יציאת מצרים – איתא במדרש: „ונתתי את חן העם – מה שאמרתי לאברהם³ ואחרי כן יצאו ברכוש גדול, אני עתיד לעשות אתכם לחן בעיני מצרים כדי שישאילום וילכו מלאים, בכדי שלא יהא פתחון פה לאברהם אבינו לומר ועבדום וענו אותם⁴ קיים בהם ואחרי כן יצאו ברכוש גדול לא קיים בהם”.

המכוון בהתחלת דברי המדרש „מה שאמרתי לאברהם ואחרי כן יצאו ברכוש גדול” מובן בפשטות⁵: מאחר שעולה השאלה – מפני מה אמר הקב”ה למשה תיכף בהתחלת הדיבור עמו (עוד קודם שקיבל משה על עצמו את השליחות, ופשיטא לפני יציאתו ממדין) אשר „ונתתי את חן העם וגו’”? ומיישב המדרש, שהכוונה בזה היא לתנאי עיקרי שבו תלו’ היציאה – „ישלח אתכם” – שאינה באה אלא אם יתקיים תחילה „ונתתי גו’ ושאלה אשה משכנתה”, קיום הבטחת הקב”ה (תיכף בעת ההודעה אודות גלות ו)גאולת מצרים (בברית בין הבתרים)) „ואחרי כן יצאו ברכוש גדול”.

(7) ט, א-ב.

(8) יא, ב.

(9) הובא גם בפרש”י בא שם (בשינויים).

(10) בכמה גירסאות (ראה דק”ס שם) ליתא „בבקשה ממך” (היינו שהבקשה היא לא ממה שאלא מישראל). וראה רי”ף לע”י שם. ובפרש”י בא שם: „בבקשה ממך לך והזהירם”.

(1) פרשתנו ג, כא.

(2) שמו”ר פ”ג, יא.

(3) לך טו, יד.

(4) לך שם, יג.

(5) ראה יפ”ת (השלם) לשמו”ר כאן.

(6) פרשתנו שם, ב.

„ואחרי כן יצאו ברכוש גדול לא קיים בהם, דזהו עיקר התרעומות“¹².

ג) מהו הטעם לשינויי הלשונות בין המדרש והגמרא – דבמדרש איתא (א) „שלא היא פתחון פה (ב) לאברהם אבינו“, ובגמרא (א) „שלא יאמר (ב) אותו צדיק“¹³ [ובפרט שבמדרש נזכר כבר לעיל שמו של אברהם: „מה שאמרתי לאברהם“, וממילא ההוספה „לאברהם אבינו“ היא יתור לשון לכאורה; משא״כ בגמרא לא נזכר אברהם כלל¹⁴, ומכל מקום נקרא שם אברהם בתואר „אותו צדיק“ ולא „אברהם אבינו“?]

ד. והביאור בזה יובן בהקדם¹⁵:

בוודאי צריך הקב״ה לקיים את הבטחתו מחמת ההבטחה עצמה¹⁶, מפני שכך אמר הו״א; שהרי „לא איש אֶל ויכזב .. ההוא אמר ולא יעשה ודבר ולא יקימנה“¹⁷, „לא אחלל בריתי ומוצא שפתי לא אשנה“¹⁸

(12) כן הקשה בפרשת דרכים דרך מצרים דרוש חמישי. אף שבפשטות אינה שאלה כי מובן דזה מוסיף בהתרעומות.

(13) ראה עיון יעקב ברכות שם. ידי משה לשמו״ר שם.

(14) ועד שרש״י בש״ס הוצרך להוסיף ולפרש: „אברהם“. וכן הוסיף בפירושו על התורה שם. ולהעיר עד״ז במ״א – הוספת רש״י (וישב לו, יד) על לשון הגמרא (סוטה יא, רע״א).

(15) ראה מפרשי הע״י ברכות שם. פרשת דרכים שם. ובכ״ו.

(16) וכמפורש במדרש לקח טוב בא שם: אמר הקב״ה כשם שנתקיים .. כך יתקיים כו'. וראה הלשון שם ג, כ.

(17) בלק כג, יט.

(18) תהלים פט, לה. וכדברי ה' לאברהם – ראה פרש״י וירא כב, יב (מב״ר פנ״ו, ח).

השאלה מפני מה הוצרך הקב״ה לבקש מבני ישראל – „דבר נא, אין נא אלא לשון בקשה“ – שישאלו כלי כסף וכלי זהב מן המצרים, אף שבמצבם באותה שעה לא עלה הדבר על דעתם כלל, ואדרבא – כסיום דברי הגמרא שם „אמרו לו ולואי שנצא בעצמנו“; ועל זה מבואר בגמרא, שאע״פ שבני ישראל מבקשים לוותר על אותו רכוש גדול, אין ביכולת הקב״ה למלא את בקשתם, „שלא יאמר אותו צדיק כו“.

אבל במדרש דידן, דלא קאי בציווי לישראל לשאול מן המצרים, אלא בפעולת הקב״ה למלא הבטחתו – „ונתתי את חן העם גו“ – מהו הצורך בטעם „בכדי שלא יהא פתחון פה לאברהם“¹¹?

ג. גם ישנם כמה דיוקים במאמר רז״ל הנ״ל, ומהם:

א) מהו טעם ההדגשה בלשון „קיים“ בהם .. (לא קיים) בהם“; לכאורה הוה לי למימר „ועבדום וענו אותם קיים ואחרי כן יצאו ברכוש גדול לא קיים“?

ב) מדוע הטענה היא באופן כזה, שה„קיום“ ד„יצאו ברכוש גדול“ נדרש בגלל ה„קיום“ ד„ועבדום וענו אותם“ – לכאורה הטענה היא שאת ההבטחה

(11) וכמו שהקשה בפרשת השלם) לשמו״ר שם. ומה שתיירץ דהמדרש מפרש כפי הראב״ע שהפלא שהמצריים היו מפיסין את ישראל שישאלו מהם וזהו טעם וישאילום, ולכן אמר שמה שהוצרך לזה שלא יהי פתחון פה שאלו לא פייסום המצרים לא היו שואלים מהטעמים הנזכר [היינו הטעם שבגמרא שם] – לא נרמז זה במדרש.

12

— ולא רק כדי לשלול את טענת אברהם¹⁹.

ומזה גופא הכרח לומר, שגם לולא „ונתתי את חן גוי“ הי' ביכולת הקב"ה לקיים הבטחתו הוא שבני ישראל יקבלו רכוש גדול, ומכל מקום הי' מקום לטענה ופתחון פה מצד אברהם אבינו.

וזהו החידוש בדברי המדרש: דוקא עי"ז שהבטחה תתקיים באופן של „ונתתי את חן העם הזה בעיני מצרים וגוי“ ניתן להבטיח „שלא יהי' פתחון פה לאברהם אבינו“. ובגמרא באה הוספה בחידוש זה, שגם בענין „ונתתי את חן העם הזה בעיני מצרים.. כדי שישאילום וילכו מלאים“ לא די, אלא הי' צורך שיהי' הדבר באופן של „דבר נא באזני העם וישאלו גוי“, שישראל יבקשו מהמצרים, שעי"ז לא יהי' כל מקום לטענת אברהם.

ה. והביאור בזה:

איתא בגמרא במס' סנהדרין²⁰, שבזמן אלכסנדרוס מוקדון באו אליו

בני מצרים בטענה, שבני ישראל צריכים להשיב להם את הכסף והזהב שנטלו מהם. ועל זה השיב להם גביהא בן פסיסא „תנו לנו שכר עבודה של ששים ריבוא ששיעבדתם במצרים כו“.

וביארו המפרשים²¹, שה„רכוש גדול“ שנטלו ישראל מן המצרים הגיע להם בתורת תשלום עבור עבודתם במצרים²².

ומאחר שענין זה בא הן כעונש למצרים (כדלקמן) והן כתשלום שכר לישראל, יש לחקור איזה מביניהם הי' העיקר — ואפשר לומר בזה ב' אופנים:

(א) מה שהוצרכו המצרים לתת לישראל את רכושם הי' בעיקר בתורת עונש למצרים²³, ולפי זה יש לפרש את הפסוק (כברית בין הבתרים) „וגם את הגוי אשר יעבודו דן אנכי ואחרי כן יצאו ברכוש גדול“²⁴, ש„יצאו ברכוש גדול“ (בא כהמשך ו) הוא חלק ממה ש„את הגוי גו' דן אנכי“.

(21) ראה בהנסמן בהערה 15. וראה פנים יפות פ' לך שם. פרשתנו עה"פ. ובכ"מ.

(22) ולהעיר מספרי ופרש"י ראה טו, טו דביות מצרים היו גדר הענקה לעבד היוצא לחירות. ראה צפע"נ על התורה פרשתנו ג, כב. וארא ו, יג. ראה שם. וראה לקו"ש חכ"ד ע' 87 ואילך. וש"נ. ואכ"מ.

(23) ראה פרשת דרכים שם, שמפרש דשכר העבודה והרכוש גדול הם ב' ענינים, ומה שאמר ה' לאברהם וגם את הגוי אשר יעבודו דן אנכי ואחרי כן יצאו ברכוש גדול הכל הוא גמול למצרים על מה שהרעו לנו.

(24) דלכאורה הול"ל „ואחרי כן יצאו ברכוש גדול“ בהמשך ל„ועבדום וענו אותם“, „להשלים ענין ישראל“ ואח"כ „וגם את הגוי“ — וראה אוה"ח לך שם „שלקח סדר העשוי כו' שבתחלה דן אותם ואח"כ השאילום רכוש גדול“.

(19) לכאורה י"ל, דבנוגע להבטחת הקב"ה מצ"ע, מכיון שהיא (רק) לטובת ישראל הרי הם יכולים לוותר ולמחול עי"ז (ראה גם חדא"ג מהרש"א ברכות שם. גו"א לפרש"י בא שם. ועוד). ובפרט שלא רק שמוחלין על זה אלא שבמצב זה אינם מרגישים את הטובה שבוה ובמילא אינם רוצים זה, וכלשון הגמרא בסיום הענין (במשל) „אומר להם בבקשה מכם הוציאוני היום ואיני מבקש כלום“, ולכן הוצרך לומר „שלא יאמר אותו צדיק“,

אבל אינו, כי אם אין זה לטובת ישראל עכשיו, פשיטא שגם אברהם אבינו יבקש „הוציאם היום“, יוותר על הרכוש ולא יתבע קיום ההבטחה.

(20) צא, א.

גדול" הוא (בעיקר) שכר עבודה, עבור וועבדום וענו אותם, מוכרח הדבר להיות באופן של תשלום, וא"כ צריך להיות גלוי ונרגש בזה שהמצרים נתנים זאת לישראל²⁷, דהיינו שהם משלמים עי"ז את שכר העבודה²⁸.

ואלו הם דברי המדרש, שדוקא עי"ז שאמר הקב"ה "ונתתי את חן העם הזה גוי" – מובטח, "שלא יהי פתחון פה לאברהם אבינו לומר ועבדום וענו אותם קיים בהם ואחרי כן יצאו ברכוש גדול לא קיים בהם":

עצם הכטחת הקב"ה, ואחרי כן יצאו ברכוש גדול" (שלא נתפרש בה להדיא המכוון שלה) יכולה להתקיים גם באופן שניכר בו (בעיקר) צד העונש למצרים ולא צד השכר והתגמול עבור העבודה והעינוי דישראל;

אלא שאז עדיין יש מקום ל"פתחון פה לאברהם אבינו": אברהם, ה"אב" של עם ישראל, דורש שהמכוון של ה"רכוש גדול" יהי (בעיקר) לטובת ישראל, שיהא זה ענין של שכר עבור וועבדום" (ודוקא באופן זה יהי להם מזה, תנחומין" על הגלות המר במצרים)²⁹.

14 ועפ"ז מובן הטעם שה"פתחון פה"

13 שהעיקר הוא העונש ד"ונצלתם את מצרים"²⁵, אלא – מדוע מגיע הרכוש ליד ישראל דוקא): מאחר שישראל עבדו אצל המצרים, נקבע עונשם של המצרים כך, שישראל יקבלו את רכושם, בתור שכר עבודה.

(ב) ה"רכוש גדול" נקבע מלכתחילה בתור שכר עבור וועבדום וענו אותם, ומה שהדבר בא בהמשך ל"דן אנכי", הוא לפי שיחד עם שכר העבודה לישראל יהי זה גם ענין של עונש למצרים – שניטל מהם רכוש גדול, עד אשר – "ונצלתם את מצרים".

ואו. החילוק בין ב' האופנים הוא:

לפי האופן הא', אין כל נפקא־מינה כיצד יגיע ה"רכוש גדול" לבני ישראל. התכלית היא, שאותו רכוש גדול ילקח מיד המצרים, והגעתו ליד ישראל היא ענין צדדי בלבד, ולמאי נפקא־מינה באיזה אופן יהי.

וממילא, אילו נטלו ישראל את ה"רכוש גדול" בשעת מכת חושך²⁶, לדוגמא, הי' נפעל המכוון ד"יצאו ברכוש גדול".

אבל אם, ואחרי כן יצאו ברכוש

25) כסיום מאמר ה' למשה בפרשתנו (ג, כב),

27) במתנה גמורה וחלוטה (לא – השאלה) כמ"ש ברשב"ם (פרשתנו שם, כב. בא יא, ב. יב, לו), בחיי בשם הר"ח, חזקוני וכלי יקר שמות שם. ובכ"מ.

28) ויתירה מזו: אם היו בני לוקחים את הרכוש מהמצרים בעל כרחם או גם שלא בידיעתם, כנ"ל, לא רק שבני לא היו מרגישים בזה תשלום על העבודה, כ"א שהיו יראים שהמצרים יחזרו ליטול מהם כו'.

29) ראה גם כלי יקר בא יא, ב.

26) ראה שמו"ר פ"ד, ג (תנחומא בא ג. פרש"י בא י, כב) – שזה הי' אחד מהטעמים של מכת חושך, שחפשו ישראל וראו את כליהם כו'. ולהעיר, החידוש הכי גדול שבמדרש לקח טוב (בא י, כג. יא, ב) שבשלושת ימי האפילה (לא רק חפשו וראו, אלא) לקחו בפועל את כל אשר להם. ע"ש!

הענין הנ"ל בקשר לפסוק „דבר נא באזני העם ושאלו גו“:

גם כאשר המצרים נותנים לישראל ביציאתם ממצרים כלי כסף וכלי זהב כו' ובסבר פנים יפות, עדיין יש מקום לבעל דין לטעון, שאין ניכר בזה באופן גלוי שהדבר בא בתור שכר עבודה; ואפשר להעלות על הדעת שאין זה שכר עבודה, אלא נתינת מתנות סתם.³¹ או כדי שלא יצאו ישראל ממצרים בעירום ובחוסר כל.³²

ולכן, כדי להבטיח בשלימות את ענין „ואחרי כן יצאו ברכוש גדול קיים בהם“ (שיודע בבירור שזהו שכר עבודה), צוה הקב"ה שהעובדים (ובאופן ד„וענו“) עצמם דוקא הם שיבקשו מהמצרים – ובאופן המועיל, דהיינו בדרישה ותביעה – את ה„רכוש גדול“, ודבר זה מורה בגלוי שהרכוש מגיע להם.

ועפ"ז יובנו השינויים בלשון הגמרא (לגבי לשון המדרש) – „שלא יאמר (ולא הלשון „פתחון פה“³³) אותו צדיק“ (ולא „אברהם אבינו“):

15 גם אילו הי' הדבר נעשה באופן שהמצרים מביאים מעצמם את ה„רכוש

דאברהם („ואחרי כן כו' לא קיים בהם“) קשור להקדמה „ועבדום וענו אותם קיים בהם“ – לפי שזהו היסוד ל„פתחון פה“ בנוגע לרכוש גדול: מאחר ש„ועבדום וענו אותם קיים בהם“ – בני ישראל סבלו את העבודה הקשה והעינוי, הרי זה מחייב שגם „ואחרי כן יצאו ברכוש גדול (יהי באופן דקיים בהם“ (ולכן באה תוספת ההדגשה „קיים) בהם“, ולא „קיים“ סתם); שבני ישראל ירגישו שה„רכוש גדול“ הוא מלכתחילה הבטחה להם (ועבורם) – בתורת שכר ותגמול על העבודה והעינוי שלהם.

וכדי להתגבר על טענה זו, פעל הקב"ה שה„רכוש גדול“ יגיע לישראל ע"י נתינת המצרים, ועוד זאת – בחן, ברצונם הטוב ובסבר פנים יפות – „ונתתי את חן העם גו“, באופן המדגיש שה„רכוש גדול“ קשור אל „ועבדום וענו אותם“, כנ"ל.³⁰

ז. ועל זה באה בגמרא הוספה בשלילת טענת אברהם – ע"י הבאת

30 ועוד ענין בזה: כמדובר כמ"פ (ראה בארוכה הדרן הא' על מס' פסחים (נדפס בהגש"פ עם לקוטי טעמים מנהגים וביאורים הוצאות תשמ"ו (ושלאח"ז) ע' תנט ואילך). הדרן על מס' אבות (לקו"ש ח"י"ז ע' 395 ואילך. ביאורים לפרקי אבות (קה"ת בסופו)) בכל הענינים דתומצ"צ ושכרם יש בהם גדרים שמצד הנותן (הקב"ה) וגדרים מצד המקבל (ישראל). ועד"ז י"ל בהענין ד„ואחרי כן יצאו ברכוש גדול“: דמצד „נותן“ (הקב"ה) נוגע בעיקר ה„בפועל“ – שהמצרים יענשו ושבני"י יקבלו שכר פעולה, ובמילא אינו נוגע כיצד נרגש זה אצל בני"י; משא"כ מצד גדר „המקבל“ (ישראל, שנרגש באברהם אבינו), נוגע שגם אצל בני"י יורגש שנותנים להם שכר עבודה.

31 ובפרט ע"פ פרש"י וירא (כ, טז) ד"ה ונוכחת.

32 ראה לעיל הערה 22.

33 שיאמר – ולא רק פותח פיו – מורה על תביעה חזקה יותר. לאידך – יאמר ה"ז מעצמו; פתחון פה – ה"ז שבא ענין ופותח הפה (סתום). ולהעיר מיחזקאל (כט, כא), „ולך אתן פתחון פה“, ובכ"מ בפרש"י על התורה, לדוגמא: וירא יט, יב, כ, טז. ותולדות כו, מ. ויצא כט, לד. יתרו כ, ב. משפטים כא, יא. ראה יד, יג.

בקדושה בכלל – שנתבררו ע"י גלות מצרים, וזו היתה הכוונה והתכלית דגלות מצרים³⁶, שע"ז יקויים הענין ד„ואחרי כן יצאו ברכוש גדול“, הוצאת והעלאת ניצוצי הקדושה ממצרים.

[ובזה מיושבת התמיהה: מאחר שבני ישראל היו נכונים לוותר על הרכוש הגדול, באמרם „ולואי שנצא בעצמנו“ (כמשל המובא על זה בגמרא³⁷) – מפני מה לא הסכים הקב"ה לוותר על כך?

וע"פ הנ"ל הדבר מובן ופשוט: ה„רכוש גדול“ ה' עיקר ותכלית גלות מצרים; וללא ה„רכוש גדול“ לא נשלמה הכוונה והתכלית דגלות מצרים].

וע"י „ועבדום וענו אותם“, ע"ז שישראל בעבודתם ביררו והעלו את ניצוצי הקדושה שבמצרים, נפעלה עלי גם בהם, בכני ישראל עצמם³⁸.

אשר זהו הפירוש הפנימי בלשון הכתוב „ואחרי כן יצאו ברכוש גדול“, שבני ישראל קבלו את ה„רכוש גדול“ ועמו יצאו, דהיינו העלי' שנפעלה בישראל – „ואנכי אעלך גם עלה“³⁹.

ט. ועפ"ז יובן התוכן דב' הענינים הנ"ל (ס"ה) בעבודה רוחנית:

36) נוסף על ענין כור הברזל, בירורם (במקום גיהנום – ב"ר פמ"ד, כא. וש"נ. שמו"ר פנ"א, ז. תו"א יתרו עד, סע"א ואילך).

37) בכרכות שם (ריש ע"ב).

38) ועלי' זו שבישראל הוא לכא' ענין נוסף על בירורם (הנ"ל הערה 36).

39) ויגש מו, ד. וראה תו"א ריש פרשתנו.

גדול" לישראל³⁴ ה' זה הוכחה שה„רכוש גדול“ שייך לישראל ושהמכוון בזה הוא טובת ישראל; וממילא לא ה' כל „פתחון פה“ (ע"י אחר „הפתוח“ הפה הסתום – המצרים, שאם אינם נותנים, הרי הם גורמים לומר) ש„ואחרי כן יצאו ברכוש גדול לא קיים בהם“;

אין זאת אלא „שלא יאמר אותו צדיק“ – מצד שלימות הצדק והיושר של אברהם אבינו יש מקום לומר, שלאחר שסבלו כל כך מקושי השעבוד והעינוי במצרים „ועבדום וענו“, נוגיע לישראל שקבלת התשלום דה„רכוש גדול“ תהא באופן שניכר בו בגלוי שזהו שכר עבודתם (ואזי דוקא „ואחרי כן יצאו ברכוש גדול קיים בהם“ בשלימות).

ודבר זה נפעל, כנ"ל, ע"י „דבר נא באזני העם וישאלו גו“.

ח. הביאור בזה בעבודה רוחנית:

ידוע³⁵, שה„רכוש גדול“ שהוציאו ישראל ממצרים (בפנימיות הענינים) קאי על ניצוצי הקדושה שהיו שם – כולל בכסף וזהב וכו', שאח"כ עשו מהם את המשכן, והשתמשו בהם

34) אף שגם בפרשתנו נאמר אח"כ במאמר ה' (ג, כב), „ושאלה אשה משכנתה גו“, הרי עיקר ההדגשה בפרשתנו הוא פעולת ה' במצרים – „ונתתי את חן העם הזה בעיני מצרים (ומסיים בכתוב) והי' כי תלכו לא תלכו ריקם“ (ואח"כ נאמר בפסוק בפ"ע „ושאלה גו“). וראה ראב"ע (שם, כא) וכלי יקר (שם, כב) ד„ושאלה“ היינו שהמצרים היו מפיסין את ישראל שישאלו מהם. ונמצא שזה פרט נוסף ב„ונתתי את חן העם גו“.

35) ראה ל"ת להאריז"ל (ר"פ תצא) בבי' מצות לא תשוב מצרימה. תו"א בא ס, ג. וראה בארוכה לקו"ש ח"ג ע' 823 ואילך.

הקדושה, המתבררים ע"י עבודת האדם, נעשים „עוזרי“, מסייעים ועוזרים לאדם העובד בעבודתו.

ויש לומר, שמה שניצוצי הקדושה נעשים אח"כ ה„עוזרים“ דהמברר, הוא מסובב ותוצאה מכך שעיקר המכוון בבירור הניצוצות הוא „בשביל ישראל“, כדי שישראל יתעלן.

י"ד. ב' האופנים הנ"ל ישנם גם בעבודת כל א' מישראל (דירידת הנשמה למטה „היא .. בחי' גלות ממש"43):

ירידת הנשמה למטה היא כדי לברר את הגוף ונפש הבהמית וחלקו בעולם – „לקשרם ולייחדם באור א"ס ב"ה"44, שע"ז עושה האדם דירה לו ית' בתחתונים.

ועי"ז שהנשמה יורדת למטה ומשלימה את העבודה דבירור וזיכוך העולם, הנה ירידה זו צורך עלי"45 – שנפעלת בה עלי' (למעלה ממקומה קודם ירידתה למטה), עד שע"ז מגיעה היא לשלימותה46.

ובזה יש ב' סברות47 (ע"ד הנ"ל בנוגע לגלות מצרים):

אי נימא שעיקרו של ה„רכוש גדול“ הי' פעולתו ביחס למצרים – העונש למצרים, נמצא, שעיקר המכוון (הפנימי) בגלות מצרים הי' כדי לברר ולהוציא משם את ניצוצות הקדושה – בירורם הם. ורק שמאחר שישראל היו אלו שבעבודתם מילאו כוונה זו, מגיע להם שכר על זה, והיא העלי' הגדולה שאליה מגיעים ע"י עבודתם.

אבל אנראה אבינו „מביט“ על ה„רכוש גדול“ כדבר הנוגע בעיקר לישראל: „ואחרי כן יצאו ברכוש גדול קיים בהם“ – היינו, שהמכוון דגלות מצרים הוא ישראל יגיעו לידי עלייתם ושלימותם, ולשם כך הורידם הקב"ה למצרים, לברר שם את ניצוצי הקדושה כדי שע"ז יגיעו לשלימותם הם. והיינו, שהמכוון הוא התועלת והעלי' דישראל, אלא שהשגת הדבר היא ע"י בירור הניצוצות.

ומהאי טעמא צריך ה„רכוש גדול“ לבוא ע"י „ונתתי את חן העם – שישאילום וילכו מלאים"48, כי כאשר המצרים נותנים את רכושם לישראל (ולא שישראל נוטלים בעצמם) ניכר שבירור הניצוצות הוא עבור העלי' דבני ישראל, שמטעם זה ניצוצי הקדושה עצמם מסייעים לישראל בעבודתם.

[וע"ד הידוע41 בענין „הוי' לי בעוזרי"42 לשון רבים, שניצוצות

43) תניא פל"ז (מת, סע"א).

44) תניא שם (מת, ב).

45) ראה לקו"ת כמסומן במפתחות (ע' נשמות: ירידה צורך עלי'). קונטרס ומעין מאמר ו פ"א. ד"ה וירח ת"ש (ע' ח). ד"ה ומעין תש"ו ספ"ג. ועוד. וראה לקו"ש ח"כ ע' 284 הערה 30. 46) ראה במקומות שבהערה שלפנ"ו.

ובארוכה – לקו"ש חט"ו ע' 245 ואילך.

47) וי"ל שזהו שני סוגי עובדי ה' – וראה לקמן בפנים.

40) ע"ד „עולם מלא“ (סנה' לז, א), „עולם על

מלאו נברא“ (ראה בר" פ"ד, ז. פ"ג, ג).

41) ראה ד"ה הוי' לי בעוזרי תרפ"ז (סה"מ

תרפ"ז ע' רת. סה"מ קונט' ח"א קפב, ב ואילך).

42) תהלים קיח, ז.

תוכן העבודה, תוכן השליחות⁵², שנעשית דירה לו ית' בתחתונים.

והחילוק בין ב' אופני עבודה אלו בא לידי ביטוי אחר כך, בנוגע לעליית הנשמה שנפעלת ע"י העבודה:

כאשר עבודתו היא באופו הא', מתוך מטרה וכוונה יחידה למלא את שליחותו של הקב"ה, אזי עליית נשמתו היא בעיניו כמו ענין נוסף על עבודתו – ענין של שכר⁵³ (שמקבל לאחר זמן, מפני שמילא את כוונת הקב"ה).

אבל בשעה שניכר ונרגש אצלו גם „תוכן“ השליחות, גם מה שפועל בעבודתו (קישור העולם עם אלקות, עשיית דירה לו ית' בתחתונים), אזי עליית הנשמה שלו אינה כענין של שכר בעיניו, אלא כהמשך העבודה גופא. שהרי עליית הנשמה ענינה הא גופא – שהמשכת העצמות הנפעלת ע"י עבודתה בבירור וזיכוך העולם (הדירה לעצמותו ית'⁵⁴) מתגלה לנשמה (אשר עשתה את הדירה)⁵⁵.

יב. אמנם גם אופן זה (הב') יכול להיות בשתי פנים:

(א) שתוכן ופעולת עבודתו ניכרים

(א) העיקר והתכלית הם – שהעולם יתברר ויהי דירה לו ית', ורק מפני שישראל הם אלו שעושים הדירה, מגיע להם שכר על כך⁴⁸ – „ואחרי כן יצאו ברכוש גדול“ – שהיא העלי' שמשיגים ע"י העבודה.

(ב) תכלית הכוונה היא – ישראל, שאיש ישראל יגיע אל שלימותו האמיתית⁴⁹; אלא שהדרך לזה היא – ע"י ירידת הנשמה למטה ועבודתה בבירור וזיכוך העולם.

יא. ב' האופנים הנ"ל קשורים לב' אופנים ביחס הנשמה אל עבודתה בבירור וזיכוך העולם⁵⁰:

(א) העבודה בבירור העולם היא בקבלת עול כ„עבד פשוט“, דהיינו שעבור האדם אין כל נפקא-מינה מה פועלת העבודה; אך זאת יודע הוא: מוטלת עליו שליחות מאת הקב"ה, ואותה עליו למלא – אין זה משנה עבורו מהי פעולת השליחות, ובלשון הידוע⁵¹, „אילו נצטוו לחטוב עצים“, הי' עושה זאת באותה קבלת עול.

(ב) אף שעובד עבודתו בביטול וקבלת עול, הרי הוא יודע ומבין את

48) ראה לקו"ת ראה כת, ד.

49) וראה לקו"ש ח"ו ע' 236 הערה *8 (בפני

דברי הלקו"ת ראה שם).

50) להעיר מד"ה ומקנה רב והמאמרים שלאחריו בהמשך תרס"ו בההפוש בין עבד נאמן לעבד פשוט.

51) לקו"ת שלח מ, א. ובכ"מ [ע"ד לשון זה

נמצא במו"נ ח"ג פנ"א בהערה „תעשה מצוה . . כמו . . יחטוב עצים מן היער“, אלא ששם הוא משל על העושה מצוה בלי כוונה כלל („לא מי שצוה לעשותו כו"). ובכ"מ].

52) ראה גם (ע"ד ב' אופנים שבפנים) תורת

שלום ע' 132. ד"ה באתי לגני תשי"ב ספ"ד. –

וראה לקו"ש חכ"ב ע' 76-7.

53) ושלמותו שהגיע אלי' היא „ב"י אמת"א

(זח"ג רצב, א) – „מציאות האדון“, מנוחה

שלמעלה מהליכה ועלי' (תו"א צו, א. ובכ"מ).

ואכ"מ.

54) כמו דירת האדם עד"מ, דעצמות האדם

דר בהדירה (המשך תרס"ו בתחלתו (ס"ע ג).

ובכ"מ).

55) ראה גם לקו"ש חט"ו ע' 247 ואילך.

גמר העבודה באופן ד"ו, וישאילום⁵⁷ – שהמצרים עצמם מביאים אותו לישראל, כנ"ל.

יג. מכל הנ"ל באה גם הוראה בעבודת כל א' מישראל, במעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות⁵⁸, ובפרט בימינו, בעקבתא דמשיחא:

יהודי צריך ללמוד תורה ולקיים מצוות בקבלת עול, מפני שכך צוה הקב"ה, מבלי שיהא כל חילוק בתוקף עבודתו מהי כוונת הקב"ה בשליחותו ובעבודתו – וממילא אין אצלו כל נפקא-מינה אם זהו בזמן שבית המקדש קיים, או בזמן הגלות סתם, או בעקבתא דמשיחא. אופן הקיום הוא מתוך כוונה ותכלית אחת: מילוי ציווי ושליחות של הקב"ה.

אמנם, מאחר שהוא יודע שנמצאים אנו „בעקבתא דמשיחא“ ו„תכלית השלימות הזו של ימות המשיח ותחיית המתים שהוא גילוי אור א"ס ב"ה בעוה"ז הגשמי („שלכך נברא מתחילתו“⁵⁹) תלוי במעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות⁵⁸, הנה זה גופא צריך להיות מורגש בעבודתו.

וכפי שאנו רואים בפועל, שכאשר האדם מרגיש שקיום התורה ומצוות שלו מביא ומקדים, „אחישנה“, את ביאת המשיח ובנין בית המקדש וכו' – היינו שעבודתו מביאה את העולם יחד עם כל סדר ההשתלשלות לתכליתו, „שלכך נברא מתחילתו“, שיהי' דירה

אצלו (לא בשעת העבודה גופא, אלא) בגמר העבודה: בשעה שמשלים עבודתו בא לידי הכרה מה פעל בעבודתו.

ב) שגם בשעת העבודה גופא חש הוא את התוכן והמכוון בעבודה, עד שעושה עבודתו לא רק כדי להשלים את כוונת הקב"ה, אלא שזה גופא הוא (כביכול) גם הכוונה והרגש של⁶⁰ בעת העבודה: לעשות לו ית' דירה בתחתונים, להביא את העולם לשלימותו.

ויש לומר שזהו תוכן החילוק בין לשון המדרש ללשון הגמרא:

בגמרא: בכדי לשלול את האפשרויות ש„יאמר אותו צדיק .. ואחרי כן יצאו ברכוש גדול לא קיים בהם“ הוצרכו ישראל לשאול מן המצרים – הרי זה מפני שלדעת הגמרא גם בעת ובזמן השעבוד הרגישו בני ישראל שתכלית העבודה היא ה„רכוש גדול“, בירור הניצוצות –

ולכן תבעו זאת בני ישראל עצמם בגמר העבודה – בתור המשך לעבודה, מאחר שההמשך לעבודתם הוא קבלת ה„רכוש גדול“.

משא"כ לדעת המדרש, לא היו המכוון והתכלית ניכרים בעבודת ישראל בשעת השעבוד, אלא רק לאחר גמר והשלמת העבודה, ולכן מספיק שה„רכוש גדול“ יבוא לאחר

(57) ראה ראב"ע וכלי יקר שבהערה 34.

(58) תניא רפ"ז.

(59) שם פל"ו (מו, א).

(56) להעיר גם מהמבואר במ"א (ראה לקו"ש

חכ"ג ע' 160 ואילך) בהחילוק בין אופן העבודה

דשכיר ופועל כו' ודבעה"ב.

לתביעה כביכול „ווי וואָנט משיח נאָו“⁶¹.

וזה גופא ממהר ומקדים ביתר שאת את הגאולה של כל אחד ואחת מישראל, יחד עם שכינתא (שנמצאת בגלותא, ו„מיד הן נגאלין“⁶², מיד ממש – „נאָו“ – בעגלא דידן.

(משיחות ש"פ דברים תש"מ)

לו ית' בתחתונים – אזי עבודת ה' שלו היא בחיות יתירה ובהידור רב ביותר וכו'⁶⁰.

וכאשר העבודה היא באופן כזה, אזי רצונו ובקשתו שנזכה לגילוי המשיח הם באופן אחר לגמרי, עד

(60) ראה לקו"ש ח"כ ע' 234 – בביאור מחז"ל (פסחים נו, א. ועוד) ביקש יעקב לגלות לבניו קץ הימין.

(61) ראה לקו"ש שם. וש"נ.

(62) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.

